

Domagoj Margetić
margetic.necenzurirano@gmail.com

I SLOBODNI!
I NOVINARI!

Program za rad Ogranka slobodnih novinara Hrvatskog novinarskog društva

#islobodniinovinari

U uvjetima straha, napada, prijetnji, egzistencijalne nesigurnosti, diskreditacija, nema novinarskih sloboda!

#slobodanovinarstvu

Uvodna bilješka

Najozbiljnije su se na udaru našli upravo slobodni novinari, jer su slobodnjaci za medijske lobije, zapravo, oni koji kvare biznis i o tome se premalo govori, a sve vezano uz taj fenomen organiziranog i sistemskog gušenja slobodnog novinarstva se prešućuje s namjerom da se time da pokriće medijskoj industriji da praktički s novinarstvom radi što hoće. I kako hoće.

Naime, u tranzicijskim zemljama jugoistočne Europe, poznata je činjenica da se s par telefonskih poziva i nešto marketinškog ili prljavog novca može zaustaviti bilo koju priču da bude objavljena. Godinama je stvarano upravo takvo medijsko okruženje u kojem je moguće kontrolirati da “zabranjene istine” odnosno zabranjene priče naprosto ne dođu do javnosti i da se od javnosti upravo uz pomoć medijske industrije uspije sakriti ono što se želi sakriti, pa čak i onda kad se čini da ta ista medijska industrija razotkriva pojedine afere i priče. Mi znamo jako dobro kako se to radi, tko tako radi, koliko košta šutnja, znamo godinama da je šutnja mnogim medijima profitabilniji biznis od objavljivanja. U tim tranzicijskim dilovima političke elite i medijske industrije, najviše su stradali zapravo slobodni novinari, jer su se najteže uklapali u cijelu tu kombinatoriku skrivanja zabranjenih priča od javnosti.

Slobodni novinari, za razliku od onih zaposlenih u medijskoj industriji nemaju šefa, nemaju direktora ili glavnog urednika, nemaju redakcijskog cenzora iz sjene, urednika rubrike, skrivenog vlasnika ili sponzora koji bi u nekom trenutku za neku priču mogao reći kako “nije za objavljivanje”, odnosno koji bi slobodnoj novinarki ili novinaru odredili koju priču smije obrađivati i na njoj raditi, a koju ne smije. U odnosu na medijsku industriju slobodni novinari ostali su na izvjestan način istovremeno i zadnja brana profesije, ali i na najvećem udaru u dugogodišnjem lukavo planiranom gušenju profesije koje se provodi do danas. Kako ih se nije moglo ušutkati silom redakcijske poslušnosti, dakle poslušnosti poslodavcu iz medijske industrije, trebalo ih je ušutkati na razne druge načine, egzistencijalnim, i kojekakvim drugim pritiscima, koji se isprva možda i nisu činili takvima. Zato danas i jesmo tu gdje jesmo.

Slobodni novinari ostali su jedina grupacija unutar struke koja prelazi granice kojekakvih marketinških, vlasničkih, upravljačkih, političkih i tko zna kakvih sve ne zakulisnih dogovora o tome što treba biti javno, i onome što treba ostati skriveno od javnosti. Svi smo svjesni, a mnogi o tome znamo i poprilično prljavih detalja, da medijska industrija danas i ne samo u Hrvatskoj funkcionira upravo na tim načelima, a da su načela i pravila novinarske struke bačena u neki deseti plan i marginalizirana.

Cijenu te tranzicije odnosa u kojima je medijska industrija svoju poziciju osiguravala nečime što bi se bez pretjerivanja moglo nazvati medijskom korupcijom i organiziranim medijskim kriminalom, a nerijetko u slučaju privatizacije određenih medija i ratnim profiterstvom, najviše su platili upravo slobodni novinari, koji su postupnim, sve drastičnijim obespravljivanjem i praktičkim onemogućavanjem njihove egzistencije česti prisiljeni ili napustiti struku ili jedva preživljavati.

Medijska industrija, to je sasvim izvjesno, želi "novinarstvo" po svojoj mjeri, po svojim interesima, po svojim potrebama, po svojim zahtjevima, po potrebama i interesima tajnih vlasnika, skrivenih suvlasnika, misterioznih donatora i političkih korisnika marketinških usluga. U tu njihovu priču slobodni novinari naprosto se ne uklapaju. Zato moramo u vremenu pred nama stvoriti jasnu platformu i temelje za bolji i sigurniji status slobodnih novinara, koji su uvelike ostali jedini koliko toliko neovisni od otvorenih i skrivenih utjecaja i interesa medijske industrije, te onih skrivenih iza i oko medijske industrije.

Nikako nije slučajno da kroz sve ove godine upravo status slobodnih novinara praktički nije ni na koji način riješen i reguliran, odnosno nije reguliran na način koji bi im osigurao profesionalnu neovisnost i slobodu, te koji bi im osigurao kako pravo na pristup informacijama, tako i pravo i obvezu da informacije koje istraže mogu objaviti javnosti. Da parafraziram mnoge parole koje se zadnjih godina pojavljuju, ali najčešće doista jeste tako - slobodni novinari su jedini agenti javnosti, jedini agenti za javnost, jedini agenti javnog interesa i za javni interes. Sve drugo, koliko god mnogima neprihvatljivo zvučalo jest samo medijska industrija i s njom na ovaj ili onaj način povezani interesi.

A interesi medijske industrije sve su manje, ako su uopće, pomirljivi s interesima novinarske struke.

Za slobodne novinare zato je jako važno da se uspostave jasni kriteriji i odnosi slobodnih novinara s medijima, te da se i u pogledu prava slobodnih novinara ti odnosi jasnije i transparentnije urede. uloga Ogranka slobodnih novinara HND-a u predstojjećem razdoblju mora u tome biti znatno aktivnija i angažiranija, kako bi se definirali novi odnosi medijske industrije i struke.

Zaključak Skupštine HND-a prosinac 2019., informacija na znanje kolegicama i kolegama

Na Skupštini HND-a, kao delegat Ogranka slobodnih novinara predložio sam, između

ostalog, i zaključak kojim bi Skupština donijela odluku kako u službenim prostorijama HND-a, u Novinarskom domu u Zagrebu, novinari imaju pravo na korištenje jedne prostorije u kojoj bi mogli nesmetano raditi tijekom dana, u radno vrijeme a najkasnije do 17.00 sati, te koristiti internet, a u tom bi prostoru mogli dogovoriti razgovore sa sugovornicima, sastanke i slično, što im je potrebno u okviru svakodnevnog novinarskog rada. Ovaj moj prijedlog odnosio se inicijalno upravo na članove Ogranka slobodnih novinara, naprosto iz razloga što slobodnjaci najčešće nemaju prostor za rad, a da ne moraju koristiti prostore kafića i na razne načine si stvarati dodatni trošak, predložio sam da se ovakvom odlukom Skupštine HND-a omogući u Novinarskom domu svojevrsni novinarski co-working prostor.

Skupština je na svojem redovitom zasjedanju 13. prosinca 2019. godine ovaj prijedlog formulirala kao jedan od službenih zaključaka, te je donesena takva odluka, čija je primjena stupila na snagu odmah nakon zasjedanja Skupštine HND-a.

Ovime informaciju o toj odluci Skupštine HND-a dajem na znanje svim kolegicama i kolegama kako bi bili upoznati s činjenicom mogućnosti korištenja radnog prostora i interneta sukladno Zaključku Skupštine.

Program za razdoblje od 2020. godine

1.

Izveštaj o položaju slobodnih novinara

Izrada istraživanja/izvještaja "Položaj slobodnih novinara", u kojem ćemo jasno identificirati egzistencijalne i profesionalne probleme i pitanja s kojima se svakodnevno suočavaju slobodni novinari, a ovaj bi dokument ujedno bio i osnova za poduzimanje daljnjih akcija koje planiram ovim programom. O ovome sam kao delegat ogranka govorio i na prošloj Skupštini HND-a, te sam u jednom od izlaganja i predložio ovakav zaključak. Iako se na kraju ovaj prijedlog nije našao među završnim i usvojenim zaključcima Skupštine, nastaviti ću inzistirati na provedbi ovakvog istraživanja, koje ne zahtijeva niti novac, niti dodatna materijalna sredstva, nego samo malo više posla uz redovne aktivnosti, kako bi se u jednom izvještaju analiziralo stanje u kojem žive i rade slobodni novinari.

Pritom mislim da je izuzetno važno identificirati sve vrste pritisaka pod kojima rade slobodni novinari, od svakodnevnih prijetnji, do nemogućnosti pronalaska angažmana u medijima, nemogućnosti "plasiranja" svojih priča i istraživanja u medije, egzistencijalnih pritisaka, poput niskih honorara, dakle podplaćenosti, neisplate honorara, ovrha, često i izmišljenih i namještenih ovrha i sudskih postupaka, izmišljenih sporova oko ovrha nad pokretninama i nekretninama s kojima se suočavaju slobodni novinari i sličnih vrsta pritisaka, zatim problema radnog staža, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, redovne i kvalitetne zdravstvene zaštite, problema redovne nabave zadovoljavajuće nužne opreme za rad slobodnih novinara, dakle nabave i održavanja osnovnih sredstava za rad,

2.

Pokretanje kampanje za prava i položaj slobodnih novinara - Kampanja 2I - I slobodni! I novinari!

Cilj pokretanja javne kampanje radnog naziva "2I" - I slobodni! I novinari!, bio bi prije svega upoznavanje javnosti s društvenom funkcijom slobodnih novinara danas, u onome što sam uvodno objasnio, a što se svodi na itekako kontrolirani medijski ambijent. Važno nam je da javnost shvati prvo odgovornost javne, društvene uloge slobodnih novinara i onoga što rade u javnom interesu, te drugo da javnost shvati svoju obvezu prema slobodnim novinarima, točnije da bez podrške javnosti nema slobodnih novinara. Treće, važno je takvom kampanjom naglasiti ulogu i značaj slobodnih novinara za novinarstvo kao profesiju, odnosno važnost slobodnih novinara kao novinarstva izvan medijske industrije i medijsko-marketinškog establišmenta.

Između ostalog, važno je ovom kampanjom jasno ukazati kako je jedan od uvjeta novinarskih sloboda, posebno u pogledu rada slobodnih novinara - minimalna egzistencijalna i radno-pravna sigurnost, koju danas sasvim sigurno nemaju.

Konačno, važnost i glavni cilj ove kampanje vodio bi prema profesionalnoj i radno pravnoj zaštiti slobodnih novinara, te rješavanju i reguliranju njihovog formalnog statusa, a kampanja bi se referirala posebno i na probleme i pitanja koja bi se definirala ranije predviđenim Izvještajem o položaju slobodnih novinara.

3.

Projekt radno-pravne zaštite slobodnih novinara

Istovremeno s kampanjom za prava i položaj slobodnih novinara izradili bismo i pokrenuli projekt radno - pravne zaštite slobodnih novinara. Projekt bi se odnosio na trajnije i kvalitetnije uređivanje radno - pravnog položaja slobodnih novinara, kako bi se u tom pogledu mogli osjećati sigurnije.

Novinare nije potrebno fizički napasti ili u najgorim slučajevima ubiti, kako bi ih se ušutkalo. Nerijetko, puno učinkovitiji način za osiguravanje novinarske šutnje jest nesiguran radno - pravni status, odnosno egzistencijalna nesigurnost koja posebno ugrožava rad i djelovanje slobodnih novinara. Malo koja skupina unutar novinarske profesije je toliko izložena ovoj vrsti pritiska kao što su to slobodni novinari, čiji je položaj u pogledu egzistencijalne sigurnosti sasvim sigurno među najlošijima.

Projekt će ići prema iznalaženju i primjeni rješenja koja bi slobodnim novinarima u pogledu njihovih novinarskih angažmana jamčila veću radno-pravnu sigurnost nego što je to slučaj trenutno. I u okviru postojećih propisa moguće je naći uporište za kvalitetnije autorske i honorarne ugovore, koji će slobodnim novinarima pružiti veću egzistencijalnu sigurnost, a ovim bi se projektom utvrdili jasni mehanizmi radno-pravne zaštite

slobodnih novinara, te bi se na temelju ovakvog projekta vršio pritisak da se u medijima koji angažiraju slobodne novinare standardiziraju i formaliziraju postupci, procedure i pravila i pravni okvir koji slobodnim novinarima jamči radno - pravnu zaštitu na višoj razini nego što je to trenutno stanje.

4.

Mi smo slobodni novinari, a ne obrtnici ili privatnici!

Projekt akcije za formalno uređivanje statusa slobodnih novinara s jasnim socijalnim, mirovinskim i statusom zdravstvenog osiguranja, ne po osnovi obavljanja paraobrtničke ili obrtničke djelatnosti kako je to bilo do sada, nego da se i formalno uredi status slobodnih novinara, kao što je uređen status slobodnih umjetnika, ili pak u nekim drugim djelatnostima, gdje postoji slična praksa, te da se po uzoru na takvu praksu omogući onima koji rade kao slobodni novinari da taj status i formaliziraju, te da njihovi troškovi socijalnog, mirovinskog i zdravstvenog na mjesečnoj razini ne prelaze iznos od oko 500 kuna, kao što je to regulirano kod slobodnih umjetnika ili nekih drugih djelatnosti.

Trenutno stanje u kojem se status slobodnih novinara stavlja u razinu neke paraobrtničke, obrtničke ili privatne djelatnosti, gotovo u rangu nekadašnjih kućnih radinosti, ne samo da je nezadovoljavajući i neprihvatljiv, nego ponižava i degradira novinare kao profesiju. Mi smo slobodni novinari. To mora biti potpuno jasno. Naša uloga je biti u službi javnosti i služiti javnom interesu, odnosno biti čuvari javnog interesa, onda kad se čini da nitko nema interes za to. A tu našu ulogu ne možemo obavljati, ukoliko smo silom određenih propisa i političkih odluka gurnuti u nekakav poluriješeni status za kojeg onda ni sami ne znamo što smo - jesmo li obrtnici, poduzetnici, samostalni zanatlije, privatnici ili tko zna što?!

Dosadašnji model po kojem su, između ostalih, i slobodni novinari mogli regulirati svoj status je potpuno nezadovoljavajući, i stavlja slobodne novinare u vrlo nepovoljan položaj. Kao i u slučaju drugih specifičnih profesija, slobodnim novinarima mora se omogućiti da i njihov formalni status bude reguliran upravo kao status slobodnih novinara, a ne kroz kojekakve paraobrtničke, privatničke varijante, jer to u suštini nije ono što slobodni novinari jesu i u praksi im ne omogućava reguliran formalni status, nego riskantan ulazak u neku, poprilično nedefiniranu poluobrtničku zonu, u kojoj na kraju ispada da su sve osim novinari. Takvu situaciju svakako treba promijeniti, odnosno za početak treba početi aktivno i uporno, da ne kažem tvrdoglavo inzistirati na tome da se posebno formalno uredi status slobodnih novinara, koji kao profesija postoje i djeluju dovoljno dugo da bi se taj status mogao i morao formalno regulirati. Radno i zakonodavstvo povezano s radnim propisima, ionako u sljedećem razdoblju čeka usklađivanje s pojavama kojekakvih novih zanimanja, pa tu situaciju u kojoj će se propisi morati mijenjati, usklađivati i proširivati svakako se može i mora iskoristiti za konačno formalno reguliranje statusa slobodnih novinara.

5.

Pokretanje projekta "PRESS 10+"

Ovo bi se odnosilo na kolegice i kolege koji najmanje deset godina rade kao slobodni novinari, ali zbog odnosa na medijskom tržištu, i općenito nereguliranog ili nedovoljno reguliranog područja radno-pravnih odnosa u medijima, mnogi su godinama honorarci i "vanjski" i kao takvi mnogi i nisu uspjeli regulirati svoj radnopravni status, te ostvariti prava na radni staž i slično, pa bi bilo nužno pokrenuti projekt da se kolegama koji rade kao slobodni novinari deset i više godina, a kojima status iz niza okolnosti nije bio reguliran, ili nije bio u potpunosti reguliran, mogu retroaktivno regulirati svoj status, te da im godine provedene na radu kao slobodnih novinara budu priznate u radni staž.

Nije nikakva tajna kako je tržište rada u novinarstvu i medijima u Hrvatskoj do sad proizvelo cijelu jednu sivu zonu nečega što je država tolerirala medijskoj industriji, a što je preko dva desetljeća bilo organizirani rad na crno, koji je medijima osigurao značajne financijske prihode, najviše nauštrb socijalne sigurnosti upravo slobodnih novinara.

Nisu rijetke situacije u kojima su slobodnjaci radili i desetak i više, a neki i po osamnaest i više godina kao slobodni novinari, na kojekakve legalne, polulegalne ili ilegalne, ili pak bez ikakvih ugovora, kao vanjski suradnici u gotovo svim medijima, pa i onim u vlasništvu države, a da svo to vrijeme nisu imali reguliran mirovinski staž. Mnogim skupinama današnjih umirovljenika, Republika Hrvatska je zbog nekog višeg društvenog interesa priznala mirovinski staž i dala im povlaštene mirovine. Slobodni novinari to niti trebaju tražiti, niti trebaju dobiti.

Ali je nesporno da se prema slobodnim novinarima mora ispraviti nepravda iza koje je stajala i država omogućavajući medijima da godinama angažiraju slobodnjake bez ikakvih socijalno - mirovinskih obveza

6.

Cijena rada

Kao i u drugim profesijama, potrebno je pokrenuti akciju, a moguće i u suradnji sa Sindikatom novinara, svakako kao Ogranak slobodnih, kako bi se za slobodne novinare, koji nažalost nemaju zaštitu koju pružaju kolektivni ugovori i razni sindikalni ugovori s poslodavcima, jasno prema medijima i korisnicima svojih usluga definiraju cijenu rada, te da se cijena rada slobodnih novinara, primjerice kao cijena kartice teksta, cijena fotografije, cijena radijskog ili video priloga, cijena istraživačkih priča i slično, utvrdi kao najniži standard ispod kojeg niti jedan medij i korisnik usluga slobodnih novinara ne bi smio plaćati njihov rad.

Ovo sigurno neće biti jednostavno, posebno u odnosu na medije, koji po prirodi stvari žele što nižu cijenu novinarskog rada, ali nakon višegodišnjeg apsolutnog nereda u pogledu cijene rada slobodnih novinara (iako se to može odnositi općenito na sve novinare), ovo je aktivnost koju moramo što hitnije poduzeti, jer se tiče osnovnih prava nas kao grupacije unutar struke. Kao ogranak slobodnih novinara u okviru ovakvog

projekta moramo dogovoriti i izraditi standarde i kriterije u okvirima kojih ćemo odrediti i određivati cijenu rada slobodnih novinara, te odrediti modele pritiska na medije kao industriju kako bi se ti standardi što dosljednije poštivali i primjenjivali. Najnižu cijenu novinarskog rada, naprosto moramo utvrditi, a uz to redovito na kvartalnoj razini ili češće, kao Ogranak slobodnih novinara objavljivati popis medija u kojima se ti standardi najniže cijene novinarskog rada poštuju i one u kojima se ne poštuju. U tom pogledu trebamo izraditi dokument o najnižoj cijeni rada slobodnih novinara i ponuditi ga na potpis svim medijima registriranim u Republici Hrvatskoj, te ponudu medijima da potpišu te standarde ponavljati doslovno svakog mjeseca, kao i redovito objavljivati listu medija koji su ove standarde potpisali, listu onih koji nisu reagirali niti odgovoriti, te listu onih koji su odbili potpisati standarde o najnižoj cijeni rada slobodnih novinara. Kroz takve redovite, javne izvještaje ujedno će se vršiti pritisak na medije kako bi se postavljeni standardi poštivali i provodili, a s druge strane one koji takve standarde krše, jasno i javno bi se prozvalo kao medije koji ne poštujući standarde najniže cijene rada slobodnih novinara svjesno i namjerno zbog poslovnog interesa krše i gaze novinarske slobode i prava.

7.

Raditi na osiguravanju modela pomoći kod nabave i održavanja osnovnih sredstava za rad

Slobodnim novinarima sa slabijim financijskim prihodima, a takvih ne samo da nije malo nego je nažalost sve više kolegica i kolega koji su u takvom položaju, često nije moguće uložiti niti minimalno u osnovna sredstva za rad kao što su kompjuter/laptop, fotoaparati, mobitel, te sličnu tehničku opremu, čija cijena nerijetko prelazi višemjesečne honorare koje slobodni novinari danas realno mogu zaraditi na medijskom tržištu. Kako se radi doslovno o osnovnim sredstvima za rad, dakle ne o luksuzu nego o nužnosti, moramo raditi na osiguravanju modela pomoći slobodnim novinarima kod nabave i održavanja osnovnih sredstava za rad. Jer, ako baš hoćemo, i dostupnost osnovnih sredstava za rad jedan je od uvjeta novinarskih sloboda, kad govorimo o radu slobodnih novinara, koji nemaju redakciju u kojoj bi mogli koristiti osnovna sredstva određenog medija, nego su doslovno prepušteni sami sebi. Jednako tako Ogranak mora naći model kako pomoći kolegama kod redovnog održavanja i servisiranja osnovnih sredstava za rad.

8.

Na dnevni red pitanja novinarskih sloboda staviti pitanje beneficiranog radnog staža

I ranije su se u krugovima struke više puta pojavljivala pitanja i prijedlozi oko mogućeg pokretanja inicijativa za odobravanje beneficiranog radnog staža za novinare. Ovo se svakako posebno odnosi na slobodne novinare, koji još uvijek rade u posebno otegotnim okolnostima i nerijetko u teškim radnim i životnim uvjetima. Ponovno stavljanje ovog pitanja na dnevni red pitanja novinarskih sloboda nije potpuno bez osnove, niti su mogući razlozi za uvođenje beneficiranog radnog staža za novinare

potpuno neosnovani kako su to tvrdili i mnogi unutar struke tijekom prošlih tridesetak godina, kad bi se to pitanje makar i "sramežljivo" provlačilo kroz razne rasprave o stanju unutar struke. Ne treba, naravno, imati iluzija da bi pokretanje tog pitanja bilo jednostavno, niti da bi naišlo na odobravanje pogotovo onih u nadležnim institucijama, ali to nikako nije razlog da odustanemo od razgovora o ovom pitanju i da odustanemo od traženja određenih prava na tragu ideje o beneficiranom radnom stažu za novinare.

Ovo pitanje ne treba biti jedan od prioriteta, ali treba biti nešto na čemu ćemo raditi, i u okviru ranije navedenih inicijativa oko uređivanja radno - pravnog statusa slobodnih novinara, razgovarati o mogućim modelima za ovakvu ideju. Dakle, to je jedno pitanje koje svakako moramo staviti na stol, kako unutar same struke, tako i u odnosu na nadležne institucije i postaviti to pitanje kao pitanje egzistencijalne zaštite nas novinara. Nije tajna da mi slobodni novinari radimo često u teškim uvjetima, da smo gotovo pod stalnim stresom, danas već postoje i brojna međunarodna istraživanja o raznim vrstama oboljenja koja su specifična za našu struku, a tim se problemima i dalje ne pristupa sistematski i specijalizirano kao problemu određene struke u kojoj dolazi do određenih stanja zbog stresnog i rizičnog radnog okruženja, koje u odnosu na mnoge druge profesije dodatno opterećuje naše kolege. Upravo iz tih razloga, potrebno je pokrenuti i ovakvu inicijativu, uvijek je držati u pripremi, spominjati, navoditi na agendama novinarskih prava kao jedno od pitanja koje se mora urediti, upravo zbog niza specifičnih rizika kojima smo kao slobodni novinari izloženi.

9.

Pokrenuti dogovore oko dodatnih povlastica za članove Ogranaka slobodnih novinara HND-a

Ozbiljne stavke u radu slobodnih novinara nerijetko predstavljaju troškovi javnog prijevoza, korištenje usluga arhiva i javnih baza podataka, koje nisu dostupne na internetu, pristup muzejima, knjižničarskim fondovima i slično. Propisane članarine, takse i razne financijske naknade u takvim institucijama za pristup fondovima, ili pak za troškove javnog prijevoza svakako predstavljaju značajan trošak, pa u današnjim uvjetima mnogi od kolegica i kolega sigurno ne mogu pokriti te troškove od mjesečno zarađenih honorara.

U tom smislu, Ogranak slobodnih novinara HND-a treba pokrenuti dogovore oko mogućih dodatnih "povlastica" za slobodne novinare u javnom prijevozu, korištenju usluga arhiva i javnih baza podataka, raznih registara, pristup državnom arhivu, nsk, muzejima i sl., pokušati ispregovarati dodatne povlastice kojih trenutno nema na listi povlastica HND-a baš za populaciju slobodnih novinara, jer je njima često i najteže plaćati navedene usluge obzirom da iza njih ne stoji ni redakcija ni poslodavac niti logistička medijska mašinerija, pa mnogi nemaju niti za pokrivanje osnovnih troškova redovnog novinarskog rada.

Danas svi naglašavamo potrebu višestrukog provjeravanja činjenica, ali ne govorimo o tome da su s tim često povezani ne baš mali financijski troškovi koje si jedan broj,

nažalost sve veći, slobodnih novinara svakako ne može priuštiti. Nesporno je kako je pristup podacima uvjet rada za slobodne novinare, pa bi dogovori oko ovakvih dodatnih povlastica za slobodne novinare svakako povećale razinu ne samo novinarskih sloboda, nego i kvalitete rada i radnih uvjeta slobodnih novinara.

10.

Online platforma za slobodne novinare

Ogranak slobodnih novinara treba otvoriti online platformu za slobodne novinare, na kojoj bi slobodnjaci imali svatko svoju stranicu, ali i na kojoj bi mogli ponuditi svoj priče i istraživanja. Na takvoj platformi, osim što bi imali mogućnost da predstave svoj rad potencijalnim medijima koji bi ih angažirali, slobodni novinari mogli bi u nekoliko rečenica ponuditi i svoje priče i istraživanja. Postavljanje ovakve platforme sigurno ne bi odmah dalo neke velike rezultate, ali bi moglo biti jedan od alata u unapređivanju rada slobodnih novinara.

11.

Tehnička potpora slobodnim novinarima u prijavljivanju za financiranje projekata

Jedan od mogućih izvora financiranja rada slobodnih novinara svakako su i razni fondovi, javni natječaju u zemlji i inozemstvu, na koje se kolegice i kolege mogu prijavljivati. Ogranak slobodnih novinara treba formirati tim koji bi pratio takve natječaje, moguće upozoravao kolegice i kolege na mogućnost prijavljivanja na natječaje, ali i tim koji bi slobodnim novinarima pružao tehničku pomoć u izradi projekata i prijavama za financiranje novinarskih projekata.

12.

Adresar/registar slobodnih novinara

Potrebno je urediti bazu podataka slobodnih novinara, na način da Ogranak napravi svojevrsni registar slobodnih novinara, kako bismo i zbog svih programskih aktivnosti koje sam naveo imali točne podatke o kolegicama i kolegama na koje računamo u realizaciji programa rada Ogranka i u svim aktivnostima.

Ovo je svakako jedan od preduvjeta svega što sam ranije naveo kao projektne i programske aktivnosti ogranka u predstojećem razdoblju. Takav adresar slobodnih novinara bio bi jedan od osnovnih dokumenata za sve druge programe o kojima sam ovdje opširnije pisao.

13.

Slobodni novinari u lokalnim sredinama

Po mom mišljenju posebnu pažnju treba stalno držati na svim oblicima podrške slobodnim novinarima u lokalnim sredinama. Nisam siguran da smo do sada na tom planu činili dovoljno, a obzirom da poznajem veliki broj kolega koji rade u lokalnim sredinama i bave se izuzetno važnim temama, njihov rad smatram novinarskom od posebne važnosti za javni interes. No, njihov je posao ujedno i težak i često se nalaze pod iznimnim pritiscima i raznim oblicima napada lokalnih moćnika kojima njihov neovisni novinarski rad najčešće najmanje odgovara.

Lokalni su moćnici i vlasti na lokalnim razinama do danas našle dosta dobre modele gušenja novinarskih sloboda i kontrole medija, putem raznih donacija, sponzorstava i financiranja medija, koji su prema svemu što znam o dodjeli takvih sredstava zapravo najčešće samo kulisa za medijsku korupciju. One druge koje ne uspiju kupiti na tako javni i transparentan način natječajima za dodjelu javnog novca, dakle novca poeznih obveznika, ušutkavaju raznim drugim pritiscima. Sve te okolnosti sprege lokalnih političkih i financijsko-poslovnih, a potom i lokalnih medijskih moćnika često dodatno otežavaju ionako vrlo loš položaj slobodnih novinara u lokalnim sredinama, gdje (a vama je to sigurno poznatko kao i meni) kolegice i kolege nerijetko doslovno jedva preživljavaju.

Svakako smatram da Ogranak slobodnih novinara mora u svojem radu iznaći način podrške, a i osmisliti projekt potpore slobodnim novinarima, na čemu u predstojećem razdoblju moramo zajedno ozbiljnije, aktivnije i upornije raditi.

14.

Zdravstvena zaštita

Kao Ogranak moramo pokrenuti i pregovore s pružateljima medicinskih usluga da se jednom godišnje slobodnim novinarima omogući besplatan sistematski pregled, koji bi uključivao sve osnovne pretrage, radi kvalitetnije zdravstvene zaštite i prevencije oboljenja, upravo zbog specifičnih zdravstvenih rizika kojima smo inače kao novinari izloženi.

15.

Stručno usavršavanje

U okviru redovnih aktivnosti Ogranak svakako treba pojačati aktivnosti na edukacijskim i programima stručnog usavršavanja, stručnim konferencijama i raznim edukacijskim programima, u koje možemo uključiti naše članove, pa nam u tom smislu cilj treba biti da što veći broj naših članica i članova prođe kroz edukacijske programe u koje ih kao Ogranak na razne načine možemo uključiti. U tom smislu trebati će intenzivnije i aktivnije pratiti održavanje takvih edukacija i stručnih skupova, na koje bi slali naše članove.

16.

Ostale aktivnosti

Ogranak treba aktivnije i kvalitetnije sudjelovati u svim aktivnostima Hrvatskog novinarskog društva, a u predstojećem razdoblju svakako aktivno sudjelovati u procesu izrade novog Statuta HND-a, kao i u procesu izmjena i dopuna Etičkog kodeksa, o čemu je bilo riječi i na prošloj Skupštini HND-a.

Završna bilješka

Sve u svemu, kao dugogodišnji slobodni novinar, koji živim od novinarskog rada i dobro poznajem sve probleme kroz koje prolazimo, a u svom sam radu pokazao dovoljno borbenosti, upornosti, odlučnosti i ludosti za suočavanje s problemima i neumorno traženje njihovog rješenja, želim dati sve od sebe na čelu Ogranka slobodnih novinara kako bismo zajedno unaprijedili i poboljšali naš status i kako bismo osigurali da ostanemo - I slobodni! I novinari! Za mene je to definicija onoga što živim 24/7.

Kolegice i kolege u medijima imaju svoje redakcije, a od Ogranka slobodnih novinara želim napraviti oslonac za naše kolegice i kolege slobodne novinare, koji nemaju redakciju, nemaju taj oblik podrške i zaleđa. Zato od Ogranka slobodnih novinara HND-a želim napraviti sigurno zaleđe za svaku našu kolegicu i svakog našeg kolegu. Želim da aktivno za dobro profesije oživimo naš Ogranak, što će ujedno biti i na dobrobit Hrvatskom novinarskom društvu, čiji smo značajan dio.

Srozavanjem statusa slobodnih novinara srozava se profesija. I zato želim da zajedno radimo na poboljšanju naših radnih uvjeta, kao i poboljšanju našeg statusa i naših prava.

Želim da **SOLIDARNOST** vratimo u novinarstvo i među novinare, ne kao frazu kojom se povremeno razbacujemo, nego kao način novinarskog života i princip novinarskog djelovanja. Za mene je solidarnost u struci stvar principa, a ne selektivnosti, kako je to do sada, budimo iskreni međusobno, ipak najčešće bio slučaj. Vraćanje solidarnosti kao principa u novinarstvo kao struku, vraćamo dostojanstvo svakom od nas - slobodnih novinara.

Zahvaljujem kolegice i kolege na strpljenju.

Domagoj

Životopis

Rođen sam 9. siječnja 1974. godine. Dvadeset i tri godine radim kao slobodni novinar. Autor sam brojnih novinarskih tekstova, kolumni, komentara u tiskanim i internetskim medijima u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Makedoniji.

Kao autor ili koautor objavio sam petnaest knjiga, od kojih su najpoznatije "Tko je

opljačkao Hrvatsku?" (Zagreb, 2003. godine, ISBN 953-96966-0-7); "Bankarska mafija" (Zagreb, 2008. godine, ISBN 978-953-96966-7-0); "Slučaj Pukanić: Ubojstvo s potpisom države" (Zagreb, 2011. godine, ISBN 978-953-96966-9-4), "Operacija Durres: Kosovo i Novi balkanski poredak" (Beograd, 2013. godine, ISBN 978-86-908595-4-2), "Karamarko - Najmoćniji među najkorumpiranijima" (Zagreb, 2015., ISBN 978-953-57777-1-7), te "Krvave balkanske milijarde" (Zagreb, 2019., ISBN 978-953-57777-0-0), koja sadrži moje dugogodišnje istraživanje o tajnim tokovima novca, te organiziranom kriminalu i korupciji i pozadini rata na Balkanu krajem dvadesetog stoljeća. U pripremi su rukopisi novinarskih istraživanja "Balkanska tajna Goeringove zbirke" i "Ekonomija straha", te rukopis knjige poezije "Zapisi izbjeglice savijesti".

Knjiga "Krvave balkanske milijarde", dobila je posebnu nagradu XXXI. Međunarodnog sajma knjige i XV. Bijenala knjige u Sarajevu 2019. godine.

Domaćoj, regionalnoj i međunarodnoj javnosti najpoznatije je moje višegodišnje istraživanje Afere Hypo, koju mnogi smatraju najvećom bankarskom aferom u Europi nakon Drugog svjetskog rata, kao i dvadesetogodišnje istraživanje tajnih tokova novca na Balkanu.

Od važnijih slučajeva koje sam istraživao i o kojima sam pisao mogu izdvojiti: Slučaj Enron (1998. - 2003.); istraživanje o tzv. "Gregurićevom klanu" (od 2000. do 2010.); objavio sam strogo povjerljive ugovore hrvatske Vlade i MMF-a 2002. godine; prvi sam objavio tzv. "Dosje Villach" o tajnim računima hrvatske Vlade u Austriji (2003.); tajni dosje o propasti "Istarske banke (2003.); razotkrio sam kriminal u Hrvatskoj poštanskoj banci i malverzacije Vlade preko te državne banke (2003. - 2007.); istraživao povezanost duhanske industrije i mafije u Hrvatskoj, te objavio tajne dokumente o vezama TDR-a s kriminalnim podzemljem i međunarodnim krijumčarenjem cigareta (2003. - 2011.); objavio sam i tajne dokumente o Vladinoj prodaji Dubrovačke banke (2003. - 2007.); istraživao i razotkrio ratne zločine protiv srpskih civila u Sisku 1992. i 1992. godine, o čemu sam svjedočio i pred srbijanskim Tužiteljstvom za ratne zločine u Beogradu, a zbog čega me bivši ministar unutarnjih poslova Hrvatske Tomislav Karamarko teretio za odaju državne tajne i špijunažu protiv Hrvatske; objavio sam tzv. "Damjanovićevu predstavku" o kriminalu i korupciji u MUP-u RH (2003.); istraživao i razotkrio veze mafije, INA-e i međunarodnog šverca nafte preko Hrvatske (2003. - 2005.); objavio tajne dokumente o švercu sirijske i iračke nafte preko INA-e (2004.); istraživao tajne račune Ministarstva financija Republike Hrvatske (2004. - 2008.); istraživao i razotkrio Aferu Zagrebačka banka o nezakonitoj pretvorbi i privatizaciji Zagrebačke banke (2003. - 2010.); objavio sam dokument tajnog sporazuma Radovana Karadžića i Richarda Holbrookea za kojeg su mnogi tvrdili da ne postoji (2005. - 2007.); od 2005. do 2010. godine istraživao i objavio feljton o pozadini ubojstva srbijanskog premijera Zorana Đinđića; istraživao i pisao o ratnim zločinima hrvatskih oružanih snaga nad civilima u Mrkonjić Gradu (2005. - 2012.); istraživao i objavio dokumente o pranju novca preko tajnih računa kod Privredne banke Zagreb (2005. - 2010.); istraživao i objavio dokumente o nezakonitoj pretvorbi i privatizaciji duhanske industrije u Hrvatskoj, prije svega TDR-a i TDZ-a (2005. - 2010.); objavio sam i tajne dokumente Hrvatske narodne banke o procesu sanacije banaka u Hrvatskoj (2007.); objavio

videosvjedočenje svjedoka koji je za generala Ivana Čermaka sudjelovao u međunarodnom krijumčarenju kokaina (2007.); objavio tajni dokument Hrvatske narodne banke o privatizaciji banaka u Hrvatskoj (2007.); istraživao i razotkrio Slučaj NAMA (2008.); istraživao i objavio istraživanje o ratnim zločinima hrvatskih oružanih snaga u Bosanskom Brodu i Sijekovcu (2008. - 2011.); istraživao i objavio feljton o aktivnostima međunarodnog kriminalnog klana Osmani (2008. - 2012.); prvi objavio tajne dokumente o međunarodnom krijumčarenju nuklearnih materijala i oružja preko Hrvatske 1990.-ih godina (2008.); istraživao i razotkrio Slučaj Geotehnika, nakon čega je bivši šef Ureda Predsjednika Republike procesuiran zbog korupcije (2008. - 2011.); istraživao i objavio dokumente o tajnim zajedničkim financijskim operacijama Tuđmana i Miloševića tijekom 1990.-ih (2008.); istraživao i pisao o korupciji i organiziranom kriminalu u Carinskoj upravi Ministarstva financija RH (2009. - 2011.); razotkrio sukob interesa ministra pravosuđa (2009.); objavio tajne transkripte sms poruka ubijenog Ive Pukanića (2010.); istraživao i prvi objavio detalje o Aferi HAC, o korupciji i kriminalu u Hrvatskim autocestama (2010.); sudjelovao u istraživačkom projektu o sukobu interesa i korupciji bivšeg ministra unutarnjih poslova Tomislava Karamarka i projektu "Latinice" na tu temu sa uglednim istraživačkim novinarom Denisom Latinom (2011.); istraživao i pisao o Aferi Hrvatska pošta (2011. i 2012.); sudionik sam inicijative za donošenje Zakona o zaštiti prijavljivača korupcije i kriminala, a koju je na sastanku 20.3.2012. godine podržao i tadašnji predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović; razotkrio kriminal i korupciju u Slučaju Dodik – Hypo (2012. - 2013.). Istraživao sam i kriminal i korupciju u Agrokoru, te pozadinu projekta LNG terminala u Hrvatskoj i informacije o poveznosti tog projekta i novih balkanskih energetske strategije s balkanskim kriminalnim podzemljem, o čemu sam od svibnja do kolovoza 2018. godine pripremio veliko istraživanje za slovačke medije. Sredinom 2018. godine, slovački su mediji upravo tragom mojih istraživanja došli na trag mogućih naručitelja i izvršitelja ubojstva istraživačkog novinara Jana Kuciaka u Slovačkoj, nakon čega sam bio uključen i u istraživanje pozadine ovog ubojstva, te razotkrio balkanski trag naručitelja i organizatora likvidacije slovačkog kolege, a pojedini slovački parlamentarci su na temelju njegovog istraživanja u slovačkom parlamentu zatražili i parlamentarnu istragu cijelog slučaja. O tim sam saznanjima dao veliki intervju slovačkim medijima, u kojem je razotkrio pozadinu balkanskog traga mogućih naručitelja i organizatora ubojstva slovačkog kolege Kuciaka.

U međunarodnim krugovima poznato je i moje dugogodišnje istraživanje tajne zbirke umjetnina Ante Topića Mimare, te umjetnina i izložaka koji se nalaze u Muzeju za umjetnost i obrt, kao i privatnoj zbirci Turić u Imotskom, za koje sam na temelju otkrivenih podataka i dokumenata utvrdio kako sadrže više umjetnina koje bi po porijeklu mogle biti dijelovi tzv. Goeringove nacističke zborke umjetnina koje su nacisti opljačkali žrtvama Holokausta. Istraživanje sam prije petnaestak godina započeo s Ljubom Rubenom Weissom, pokojnim predsjednikom Židovske općine Virovitica, Vladimirom Dodigom Trokutom, osnivačem koncepta Anti-muzeja i odvjetnikom i prijateljem Ozrenom Tatarcem, da bi nakon Weissove smrti, Tatarac i ja nastavili ovaj zajednički istraživački rad. Početkom 2018. godine, za ovo istraživanje doživio sam i veliko priznanje, kad je Wesley A. Fisher, direktor istraživanja u Conference on Jewish Material Claims Against Germany and World Jewish Restitution Organization, Head of

Claims Conference-WJRO Looted Art and Cultural Property Initiative, obavijestio mojem odvjetniku kako je na temelju navedenog novinarskog istraživanja pokrenuta međunarodna istraga o porijeklu umjetnina u fundusima pojedinih muzeja i zbirki u Hrvatskoj, među kojima se nalaze i Mimara, Muzej za umjetnost i obrt i Zbirka Turić.

Zbog svojeg novinarskog rada, više od pet stotina puta bio sam privođen na razne obavjesne razgovore i policijska ispitivanja, devet puta zatvaran, a protiv njega je vođeno čak četrdesetak različitih sudskih postupaka zbog njegovog pisanja, a sedam je puta bio kazнено prijavljen zbog odaje državne i vojne tajne. A 2010. godine po nalogu Ministarstva unutarnjih poslova oduzeti su mi svi osobni dokumenti, bez ijednog valjanog sudskog naloga kako bi mu se onemogućio novinarski rad. Osobna iskaznica i putovnica vraćeni su mi tek u travnju 2013. godine na traženje Europskog parlamenta neposredno prije svjedočenja u Bruxellesu o Aferi Hypo.

U prosincu 2016. godine, austrijska javna televizija ORF prikazala je jednosatni dokumentarni film o mojem istraživanju Afere Hypo "Hypotopia", nakon čega su u Austriji obnovljene neke istrage u ovom slučaju.

Zbog otkrivanja traga prljavog novca opljačkanog iz zemalja na Balkanu, te opranog kroz kreditne plasmane Hypo Grupe, Hypo Alpe Adria Bank d.d. Zagreb pokrenula je 2010. godine kazneni postupak protiv mene, te su me kaznenom prijavom teretili za kazнено djelo odaje bankarske, odnosno poslovne tajne. U postupku je Hypo banka službenim podneskom Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu priznala kako je objavljeno istraživanje "istinito i točno", ali su tvrdili kako sam objavom dokumenata o kriminalu u Hypo Grupi objavio – bankarsku tajnu. Sudski postupak vođen je do 2013. godine, kada sam pravomoćno oslobođen krivnje, a optužnica Hypo banke odbačena je, što je svojevrsan presedan u hrvatskom pravosuđu.

Autor sam dvije knjige poezije: "Razotkrivanje" (2006.) i "Opraštam nebu tvoj osmijeh" (2011.), a izbor mojih neobjavljivanih pjesama objavio je i magazin Društva hrvatskih književnika Ogranak u Rijeci, Književna Rijeka, u broju 16 iz 2011. godine, pod naslovom "Molim te zaboravi pjesmu". Bio sam član uredništva i ostao redovni sudionik Gornjogradskog književnog festivala u Zagrebu, te su moje pjesme objavljivane i u Zbornicima festivala 2015. i 2016., te 2019. godine. Za tisak je pripremljena i moja knjiga poezije "Bilješke izbjeglice savijesti". Poeziju redovito objavljujem u regionalnom online magazinu za kulturu "Radio Gornji grad". Sudjelovao sam i na Festivalu književnosti četiri godišnja doba, a moja je poezija uvrštena i u Zbornik tog festivala za 2019. godinu "Woodstock i Faraon", zajedno s drugim piscima iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Makedonije i s Kosova.

Osnivač sam i čuvar Muzejske zbirke "Ledana - Slavija", jedinstvene u Europi zbirke nekadašnjeg Dizajnersko-aranžerskog ateljea Slavijaprometa iz Zagreba, sa više od pet stotina izložaka. Mnogi stručnjaci zbirku smatraju jedinstvenom i posebnom po tome što je u njoj gotovo u cijelosti, poput neke vremenske kapsule, u cijelosti sačuvan jedan dizajnerski atelje iz 1970-ih i 1980-ih godina. Osim toga u zbirci se nalazi i posebna zbirka street art umjetnina, zatim zbirka osobne arhive novinara Žarka Susića, zbirka

dnevnika prvog upravitelja prvog Doma za napuštenu djecu u Zagrebu sa svim bilješkama o osnivanju i radu te institucije, zbirka osobnog radnog kabineta socijalističkog moćnika Ivana Steve Krajačića. Muzejska zbirka 2016. godine uvrštena je u službeni program Dana europske baštine, kojeg je organizirala Europska unija, Europska komisija, te se nalazi u službenom katalogu Dana europske baštine, a tada je zbirka dobila i službeni znak ove manifestacije, čime je zapravo fundus ove birke kojeg sam sakupio, ustanovio i sačuvao, priznat kao dio ukupne europske kulturne baštine.

U svojim novinarskim i antikorupcijskim istraživanjima blisko sam surađivao s poznatim borcem protiv korupcije u Srbiji, Vericom Barać, bivšom predsjednicom Savjeta za borbu protiv korupcije Vlade Srbije. Barać i ja smo godinama zajedno istraživali tokove tzv. "ciparskih para", odnosno transfere novca s tranzicijskog i ratnog Balkana preko ciparskih i drugih tajnih računa. S Vericom Barać sam istraživao i kriminal i korupciju u privatizaciji poljoprivrednih zadruga i poljoprivrednog zemljišta u Vojvodini i Srbiji, a nakon objave mojih istraživanja, pred državnim institucijama u Srbiji poništeni su postupci privatizacije u tim slučajevima, a dijelovi poljoprivrednog zemljišta vraćeni su izvornim zadrugarima.

Na poziv Europskog parlamenta dana 23. travnja 2013. godine, pred članovima Specijalnog antikorupcijskog odbora Europskog parlamenta, održao sam prezentaciju svojeg višegodišnjeg istraživanja organiziranog kriminala, pranja novca i korupcije u slučaju Afere Hypo, nakon čega mu je Sonia Alfano, predsjednica Specijalnog antikorupcijskog odbora Europskog parlamenta zahvalila posebnim pismom referenci i zahvale, a moja su novinarska istraživanja i analize postale dijelom zaključaka ovog odbora koji su kasnije u obliku Izvještaja postali osnova za promjenu europske regulative u pogledu spriječavanja masovnih poreznih utaja, spriječavanja skrivanja novca u preznim oazama, te pranja novca, kao i dokidanja dotadašnje prakse tajnih i skrbničkih računa u europskim bankama. Prezentacija koju sam tad održao pred Europskim parlamentom i danas je javno dostupna na službenim internetskim stranicama EP-a.

Godine 2014. održao sam dvije prezentacije o svojim istraživanjima tokova novca, te balkanskim tajkunima Miškoviću i Todoriću, pred djelatnicima Europske komisije u Bruxellesu.

U kolovozu 2014. godine preživio sam "sačekušu" ispred stana u centru Zagreba, u kojoj sam trebao biti likvidiran, a iako je Državno odvjetništvo cijeli slučaj nakon analize dokaza kvalificiralo kao pokušaj ubojstva, policija od tad nije istražila niti moguće motive, ni naručitelje, izvršitelje i počinitelje ovog pokušaja njegove likvidacije. Radim pod stalnim prijetnjama i fizičkim napadima, te raznim oblicima pritiska.